

RİYAD'IN NÜFUZ GİRİŞİMİNDE SPOR: NEWCASTLE UNITED'İN SATIN ALINMASINDAKİ MOTİVASYONLAR

MEHMET RAKİPOĞLU

Araştırmacı SAKARYA ÜNİ.

“

Kaşıkçı cinayeti ve Yemen krizi gibi meseleler nedeniyle oldukça sıkıntılı zamanlar geçiren Veliht Prens Selman'ın İngiltere'nin önemli kulüplerinden New Castle United'ı satın alması, zedelenen bireysel imajını ve Riyad yönetimin olumsuz etkilenen görüntüsünü yeniden düzeltme gibi hedefler taşımaktadır.

”

Suudi Arabistan Kamu Yatırım Fonu uzun süren bir maceranın ardından İngiltere'nin önemli futbol kulüplerinden New Castle United'ı satın aldı. Böylelikle 2020'nin yaz aylarından beri süren temaslarda sonunda Suudi fonu 447 milyon dolar gibi devasa

bir
rakamla

New Castle'ın
%80'ine sahip oldu.

Her ne kadar İngiltere Premier League yetkilileri yatırım fonunun Suudi Arabistan devletinin bir parçası olmadığını dile getirirse de fonun başkannın Suudi Arabistan Veliht Prensi Muhammed bin Selman olması söz konusu iddiaları boşa çıkarmaktadır. Öte yandan İngiltere kamuoyu ve Uluslararası Af Örgütü gibi çeşitli insan hakları örgütleri tarafından tepki çeken bu satın alma hikâyesi birçok açıdan ele alınmayı hak etmektedir.

AVRUPA SİYASETİNDE ETKİNLİK ARAYIŞI

Suudi Arabistan'ın New Castle United'ı satın alma süreci uluslararası siyasetle doğrudan ilintili gözükmemektedir. Bu anlamda İngiltere Başbakanı Boris Johnson'ın, Veliht Prens Selman'ın kulübü satın alması adına lobi faaliyetleri

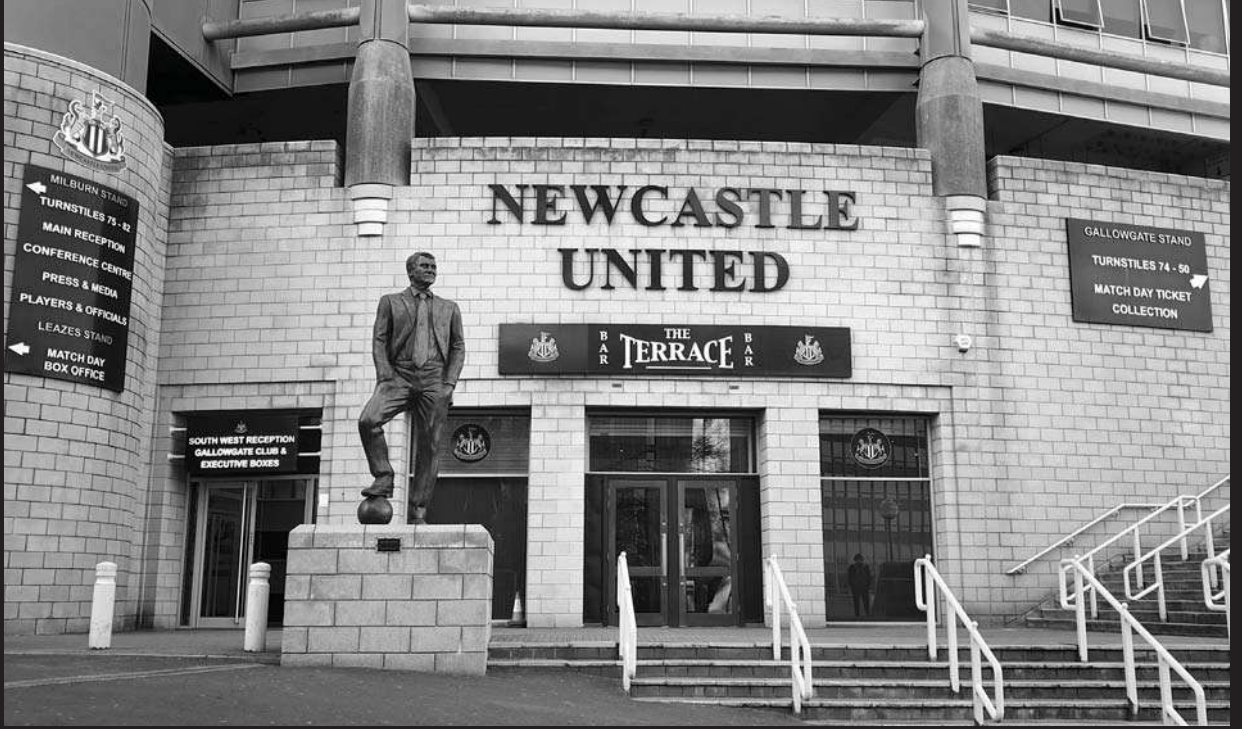
yaptığı iddia edildi. Benzer şekilde Suudilerin İngiltere siyasetinde etkin olmak adına İsrail ile iş birliğini artırdığı da ortaya atıldı. Bu anlamda Suudi Arabistan-İsrail ikilisinin neden İngiltere'ye yakınlaştığı sorusu akıllara gelebilir. Söz konusu durum küresel gelişmeler ışığında ele alındığında daha rahat anlaşılabilir. Bu kapsamda ABD'nin bölgeden çekilmesiyle birlikte oluşan boşluğu doldurma yönünde hevesi olan ülkelerin başında İngiltere'nin geldiğini söylemek yanlış olmaz. İngilizlerin "üzerinde güneş batmayan imparatorluk" geçmişine ve denizcilik alanında önemli tarihsel potansiyele sahip olması bu aktörün emperyal siyasi tecrübesine ışık tutmaktadır.

ABD'nin Afganistan'dan çekilmesi sürecinde dahi Katar üzerinden meseleye dâhil olan İngiltere, Körfez'i de bu anlamda ihmal etmek istememektedir. Benzer şekilde Fransa'nın da Körfez üzerinde çeşitli girişimleri söz konusudur. Bu anlamda, her ne kadar Paris yönetimi yalanlasa da geçtiğimiz günlerde Fransa'nın Kuveyt'te askerî üs inşa edeceği iddia edildi. Dolayısıyla ABD'nin dünya siyasetine dair değişen duruşunun Avrupalı aktörler arasındaki rekabeti artıracığı bir gerçektir. Askerî boyuttaki rekabetin yanında ekonomi de önemli bir ölçeği oluşturmaktadır. Bu anlamda her ne kadar kamuoyu ve insan hakları örgütleri tarafından şiddetli eleştirilere maruz kalsa da birçok Avrupa hükümeti Avrupalı silah şir-

ketleri üzerinden başta Suudi Arabistan olmak üzere birçok ülkeye koşulsuz silah ve teçhizat tedarik ederek ekonomik kazanç elde etmeye çalışmaktadır. İngiltere ve Fransa'nın bu silah ekonomisinde önemli bir pozisyona sahip olduğu hesaba katıldığında, Suudilerin de İngiltere ve Fransa siyasetinde etkin olmak ve mezkûr ülkelerdeki kamuoyunu ve Suudi imajını değiştirmek adına halkla ilişkiler (public relations/PR) kampanyaları yapmaları kendileri açısından rasyonel gözükmemektedir. Dolayısıyla bin Selman'ın uzun süredir girişimde bulunduğu New Castle United'ı satın alması, krallığın Avrupa siyasetinde ve kamuoyunda etkinlik arayışı üzerinden okunmalıdır. Nitekim birçok uzman, Suudi Arabistan'ın İngiltere'deki önemli bir futbol kulübünü satın almasının basit bir mesele olarak okunmaması gerektiğini, bu meselenin politik pazarlık malzemesi olarak kullanılacağını dile getirmektedir.

POLİTİK REKABET VE İMAJ İNŞASI

Diğer taraftan Avrupa ligleri açısından Ortadoğulu yatırımı ve Ortadoğulu patrona sahip olma meselesi bir ilk değildir. Uzun süredir birçok Ortadoğulu yatırım şirketi Avrupa liglerindeki takımları satın almaktadır. Bu anlamda Katar Spor Yatırımı (Qatar Sports Investment) Paris St Germain'i, Müşterek Abu Dabi Grubu (Abu Dabi United Group) Birleşik Manchester City'yi, Suud ailesinden Abdullah bin Müsaid el-Suud Sheffield United'ı, İranlı milyarder Ferhat Muşiri Everton'ı, Mısırlı milyarder Assem Allam Hull City'yi ve Katar kraliyet ailesinden Şeyh Abdullah el-Sani

Malaga'yı satın almıştı. Dolayısıyla hâlihazırda İspanya, Fransa, İngiltere liglerinde Ortadoğulu yatırımın ve Arap sermayesinin varlığından söz etmek mümkündür. Fakat New Castle United'ın Suudi Arabistan Yatırım Fonu tarafından satın alınması Riyad yönetimi açısından ilk örneği oluşturmaktadır.

Ayrıca PSG örneğine bakıldığında, futbol kulüplerinin ciddi bir gelir kaynağına dönüşebildiği de gözlemlenebilir. Nitekim 2011'da 100 milyon eurodan az bir getirisi olan PSG'nin, Katar fonu tarafından satın alınmasıyla birlikte gelirini yıllık 600 milyon euroya kadar çıkarması da Suudi Arabistan'ı harekete geçirmiş olabilir. Dolayısıyla birçok Ortadoğulu aktörün futbol takımlarını almasının arkasında ekonomik rekabetin yattığı iddia edilebilir. Bu rekabetin bir diğer boyutu da imaj ve PR çalışmalarıyla

yakından alakalıdır. Güvenliklerini büyük oranda ABD, İngiltere, Fransa gibi Batılı aktörlere dayandıran Körfez ülkeleri arasındaki rekabet 2014 ve 2017'deki yaşanan krizlerle daha fazla gün yüzüne çıkmıştı. Kaşıkçı cinayeti ve Yemen krizi gibi meseleler nedeniyle oldukça sıkıntılı zamanlar geçiren Velihaht Prens Selman'ın İngiltere'nin önemli kulüplerinden New Castle United'ı satın alması, zedelenen bireysel imajını ve Riyad yönetimin olumsuz etkilenen görüntüsünü yeniden düzeltme gibi hedefler taşımaktadır. Öte yandan, Avrupalı bir kulübü satın alma aynı zamanda Riyad'ı Avrupa'daki siyasi çevreye daha fazla entegre edebilir. Bu anlamda siyasi etkisi yüksek olan isimlerle daha kolay iletişime geçilebilir. Benzer motivasyonlarla Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Katar da çeşitli Avrupa'daki kulüpleri satın almıştır.

“

Körfez içi ekonomik rekabetin son yıllarda arttığı görülmektedir. Bu anlamda Katar ve BAE'li rakiplerine karşı bir adım olarak Suudi Arabistan yeni hava yolu şirketi planlarını duyurmuştu. Bu yeni hava yolu şirketinin New Castle'ın formalarında reklam edilmesi beklenebilir.

”

Suudi Arabistan Yatırım Fonu'nun New Castle'ı satın alınmasıyla birlikte Avrupa'daki City-PSG üzerinden araçsallaştırılan Abu Dabi-Doha rekabetine Riyad'ın da dâhil olduğu, dolayısıyla Körfez içi rekabetin Avrupa'daki futbol endüstrisine doğrudan yansdığı söylenebilir. Nitekim havacılık başta olmak üzere birçok alanda Körfez içi ekonomik rekabetin son yıllarda arttığı

görülmektedir. Bu anlamda Katar ve BAE'li rakiplerine karşı bir adım olarak Suudi Arabistan yeni hava yolu şirketi planlarını duyurmuştu. Bu yeni hava yolu şirketinin New Castle'ın formalarında reklam edilmesi beklenebilir. 300 milyon sterlinlik pazarlık gücüne sahip 200'ün üzerinde ülkede yayımlanan İngiltere Ligi'nde Suudi Arabistan'a ait yeni uçak firmasının reklam edilmesi de Riyad'ın yeni imaj inşasında elini güçlendirebilir.

2030 VİZYONU VE EKONOMİK RASYONALİTE

Yatırım fonunun kulübü satın alması ilk başlarda spekülatif olduğu ve daha çok Velihaht Prens Selman'ın dikkatlerin kendi üzerinden çekilmesi bağlamında değerlendirildi. Fakat aradan geçen iki yılın ardından yatırım fonu kararlılığını sürdürdü ve takımı satın aldı. Suudi Arabistan'ın 2016'da yayımlanan 2030 vizyonu kapsamında geliştirdiği ekonomik modellemeye spor faaliyetlerine öncelik verdiği bilinmektedir. Futbolu teşvik eden krallık, NEOM gibi şehir planlamalarında da turizm ve spora yatırım yapmaktadır. Amerikan güreşi, boks, ralli, golf gibi popüler sporlara ev sahipliği yapmanın yanı sıra çok fazla izleyicisi olan futbola da yatırım yapılması Suudi Arabistan'ın 2030 vizyonu bağlamında değerlendirilmelidir. Krallık, petrole dayalı ekonomiyi dönüştürmek adına Asya ve Avrupa'daki yatırımlarını da artırmaktadır. Bu vizyonun bir diğer ayağını da genç istihdamı oluşturmaktadır. Suudi Arabistan nüfusunun %65-70'li kısmının 30-35 yaşındaki gençlerden oluştuğu ve büyük bir işsiz kesiminin olduğu bilinmektedir. Futbol gibi popüler alanlara yatırım

yapılması bu genç nüfusun istihdam edilmesini ve Avrupa ile Suudi Arabistan arasındaki yakınlığın kültürel ve toplumsal boyutta artmasına da hizmet edebilir. Bu anlamda önümüzdeki yıllarda Suudi futbolunun gelişmesini ve İngiltere'de daha fazla Suudi oyuncunun eğitilmesini görebiliriz. Dahası Inter-Milan, Marsilya gibi kulüpleri de Suudilerin satın almayı hedeflediği kulislerde konuşulan konulardandır.

Bununla birlikte Suudilerin New Castle United'ı seçmesinin arkasında ekonomik rasyonel planları da söz konusudur. Bu anlamda New Castle'ın özel olarak seçildiği söylenebilir. Suudilerin satın alma sürecinde lobicilik faaliyetleri yapıldığı bilinmektedir. Bu anlamda İngiltere'nin en zengin ikinci ailesi olan Reubenlar ile kurulan kişisel ağlar önem arz etmektedir. Tahminlere göre kulübün yeni stat, altyapı ve yatırım projelerinin bu aileye verilmesi karşılığında lobi yapılması noktasında uzlaşmaya varıldı. Dolayısıyla kazan-kazan ilkesine dayalı bir ilişki ağı kurulmuş gözükmektedir. Suudilerin New Castle'ı seçmesinin bir diğer nedeni kulübün yer aldığı bölgenin gayrimenkul açısından önemli olmasıdır. Ayrıca Suudiler uzun süredir küresel konteyner limanları ağı oluşturmak istemektedir. New Castle'da yer alan River Tyne da önemli bir konteyner limanıdır. Stratejik açıdan da önemli noktada yer alan bu liman, birçok konteyner için varış noktası şeklindedir. Ayrıca bu bölgeler rüzgâr gücü açısından da önemlidir. Dolayısıyla Suudilerin New Castle'ı seçmesinin arkasında sermayeci bir motivasyon da yer almaktadır.

“

ABD ile yaşanan krizleri dengelemek adına Avrupa'daki aktörlerle de yakınlaşan Suudi Arabistan, mezkûr kulübü satın alarak İngiltere'deki etkinliğini artırmak ve imajını tazelemek istemektedir. Özellikle Yemen ve Kaşıkçı meselesi üzerinden insan hakları ihlalleri bağlamında yoğun eleştiri alan Suudiler futbolu araçsallaştırarak bozulan imajlarını yenileme arayışındadır.

”

Sonuç olarak, Suudi Arabistan'ın İngiltere futbol kulüplerinden New Castle United'ı satın alması bin Selman'ın inşa etmeye çalıştığı üçüncü Suudi Arabistan projesinin bir devamı olarak görülebilir.

Bu anlamda ABD ile yaşanan krizleri dengelemek adına Avrupa'daki aktörlerle de yakınlaşan Suudi Arabistan, mezkûr kulübü satın alarak İngiltere'deki etkinliğini artırmak ve imajını tazelemek istemektedir. Özellikle Yemen ve Kaşıkçı meselesi üzerinden insan hakları ihlalleri bağlamında yoğun eleştiri alan Suudiler futbolu araçsallaştırarak bozulan imajlarını yenileme arayışındadır. Sportswashing olarak literatüre yerleşen bu siyaset büyük oranda otoriter rejimlerin kendilerini prestijli spor etkinlikleri ve yarışmalarla ilişkilendirerek uluslararası imajlarını temizleme girişiminden ibaret gözükmektedir. Bununla birlikte söz konusu kulübü satın alma, Körfez ülkeleri arasındaki rekabetin bir parçası olarak da değerlendirilebilir. ■